

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра образотворчого мистецтва

ПАВЕЛЬЧУК ІРИНА МИХАЙЛІВНА

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

«ДУХ ВЕСНЯНОГО ЛІСУ»

текстильне панно в змішаній техніці

Спеціальність 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Освітньо-професійна програма: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

КАЛЕНІЮК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 13

засідання кафедри образотворчого мистецтва

від 21.05 2025 р.

Завідувач кафедри:

(І. І.) Троханови Т.А

Луцьк – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	8
1.1. Природні мотиви в текстильному мистецтві України кінця ХХ ст.	8
1.2 Образ лісу у творчості художників Волині	14
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНО ТВОРЧА ЧАСТИНА	20
2.1. Формування творчого задуму кваліфікаційної роботи	20
2.2 Технологічні особливості виконання декоративного панно.....	22
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	30

ВСТУП

Актуальність теми. Текстильне мистецтво займає особливе місце у сучасному художньому просторі, протягом століть текстиль був не лише ремеслом, а й засобом для вираження художньої ідеї. У кін. ХХ століття спостерігається відродження інтересу до текстильних панно як засобу виразності, що здатне передавати складні візуальні та смислові образи.

Тема природи в мистецтві залишається однією з ключових упродовж багатьох століть. Сьогодні, питання взаємодії людини з навколишнім середовищем набуває все більшого значення, художнє осмислення природи стає особливо актуальним. Образ весняного лісу символізує оновлення, легкість, гармонію та єдність людини з природою, що робить його важливим для художнього втілення. Вираження теми лісу у творах художників стають все більш популярними. Вони дозволяють виражати свої почуття та емоції за допомогою кольору, різних форм та об'єктів. Аналіз творчості художників кінця ХХ століття, які працюють у сфері текстильного мистецтва, дозволяє простежити етапи розвитку матеріалів, технік і творчих ідей, пов'язаних із природними мотивами. Дослідження їхнього досвіду допоможе глибше зрозуміти значення текстильного панно в сучасному мистецтві.

Наукова новизна. На основі дослідження природних мотивів у творах художників кінця ХХ ст. та аналізу їх з сучасними текстильними художниками Волині та власних ескізів створити текстильне панно з поєднанням художніх технік.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у розробці декоративного панно на тему «Дух весняного лісу» та аналізі теми природи у декоративному текстилі в творчості художників кінця ХХ ст., дослідженні образу лісу у творах художників Волині.

Завдання кваліфікаційної роботи:

1. дослідження природних мотивів в творчості художників текстилю на теренах України в кін. ХХ ст.

2. дослідженні образу лісу в творчості сучасних художників Волині;
3. формування ідеї картини та художньо-образне обґрунтування теми роботи;
4. опис художньо-технологічних особливостей виконання панно в техніці художнього текстилю;
5. створення роботи на тему «Дух весняного лісу»

Об'єкт дослідження. Об'єктом кваліфікаційної роботи є текстильне панно, як один з видів декоративно-прикладного мистецтва.

Предмет дослідження. Предметом нашої кваліфікаційної роботи є особливості створення текстильного панно з природними мотивами, формування ідеї, художньо-композиційні особливості виконання декоративного текстилю.

Матеріал дослідження. У процесі роботи над теоретичною частиною були залученні наукові статті, інтернет ресурси, електронні посібники, каталоги з міжнародних виставок, книги з текстильного мистецтва, збірники матеріалів, матеріали виставок сучасних художників Волині. Акцентовано увагу на митців, які надихаються темою лісу, а також техніки та матеріали, які вони використовують у роботах.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Результати дослідження актуальні для досліджень, кваліфікаційних робіт, наукових публікацій, що дає змогу використовувати їх у навчальному процесі. Отриманий досвід може бути використаним у творчості художників та майстрів декоративного мистецтва. Текстильне панно може служити для декорування приміщень, подарунком, експонуватися у музеях та виставках.

Апробація результатів та публікації. Павельчук І. М. Картини-афірмації як художній метод арт-терапії. Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (14–15 травня 2024 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024 с. 611-614.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з теоретичної та творчої частин. Теоретична частина складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1.1. Природні мотиви в текстильному мистецтві України кінця ХХ ст.

Традиційне текстильне мистецтво визначається низкою унікальних рис, які сформували світогляд, естетичні ідеали та побут народу, а також передаються з покоління у покоління, зберігаючи свою значущість. Кожен складник традиційного текстилю – від добору матеріалу до символіки орнаменту несе глибокий сенс, який є кодом народу [1].

Періодом стрімкого розвитку стало ХХ століття для українського текстильного мистецтва, коли традиція, подолавши випробування часом, віднайшла нові форми буття в сучасному культурному просторі.

На тлі культурного відродження та пошуку своєї національної ідентичності художники текстилю зверталися до народного мистецтва. Вони часто в своїх роботах використовували орнаменти з вишитих рушників, скатертин, серветок. Типові мотиви для вишивки такі як птахи, дерево життя, квіти - знайшли нове звучання у тогочасних роботах майстрів декоративного текстилю. Ці образи набувають узагальнених, декоративних, форм, які згодом перетворилися на елементи в гобеленах, килимах, аплікаціях та панно. Майстри цього жанру експериментували з різними матеріалами, техніками та стилями, що в подальшому створило нові можливості для виконання робіт. Твори стали своєрідним мостом між символами та образами, що по своєму розкривають тему природи в культурному контексті. Починається новий етап розвитку українського декоративного мистецтва, обумовлений послабленням режиму радянського союзу та настанням змін [8, с. 43].

У своїх роботах художники використовують природу як джерело натхнення. До цієї теми часто зверталися митці в образотворчому мистецтві протягом століть. Рослинні мотиви є одними з основних, що використовуються для створення робіт в декоративному мистецтві. Квіти, дерева, трава – це все є основою для стилізацій та форм орнаментів. У ХХ

столітті ці мотиви трансформувалися під впливом художніх пошуків, зберігаючи свій вигляд, але набуваючи нового, сучасного звучання.

Аналізуючи творчий доробок митців, серед усього розмаїття напрямів улюбленою для художників упродовж періоду є тема природи. Художники досягали декоративності, оперуючи площиною, кольорами, фактурами, графічними елементами. Вони сміливо працюють з кольором, який стає основним акцентом у творі. Українських митців окриляє краса української землі, її сила. Через стилізовані рослинні та квіткові образи передається її відчуття кольору та форми у творах [15]. Переважно, митці створювали великоформатні роботи, що надавало значення для відтворенню образів природи. Декоративність зображення рослинних мотивів нагадує народні килимові візерунки, а використання традиційних ткацьких технік виконання підкреслює зв'язок професійного та давнього українського народного ткацтва.

Текстильне мистецтво кінця ХХ століття відзначалося активним використанням природних форм. Художники, такі як Л. Жоголь, М. Базак, О. Риботицька, Б. Губаль, Т. Мисковець, Грибань Н. та інші. Митці створювали масштабні твори, в яких поєднували нові техніки з традиційними мотивами. Рослинні орнаменти, зображення дерев та квітів, абстрактні пейзажі відтворювали природну гармонію, використовуючи багатство кольору та складні текстури.

Людмила Жоголь «основоположниця національної школи гобелена України ХХ ст.» [7, с.228]. У 70-х роках здійснила революцію в оздобленні інтер'єрів, працюючи в напрямку оформлення декоративними тканинами, переважно, гобеленами. Улюбленою темою Людмили Жоголь було буяння української природи. Використовувала художниця народні та природні мотиви у сполученнях кольорових гам в декоративних роботах (Дод. А Рис. 1). Твори художниці – це розповідь про красу та безмежну любов до української землі, повага до своєї Батьківщини [24, с. 8].

Представником львівської школи текстилю є - Марта Базак . За допомогою площини вона створює абстрактні пейзажні мотиви, які художниця стилізує на геометричні форми, використання кольору, що є притаманною народному декоративному живопису та умовна фігуративність – все це є своєрідними рисами робіт Марти Базак. Лірична палітра творів відображає ніжність та чуйність авторки та її ставлення до життя (Дод. А Рис. 2). «Поряд із найсучаснішими абстрактними роботами, вона створює унікальні ширми, що виконані технікою дрібнозернистого ткання, які не поступаються красою старовинним французьким шпалерам», – зазначає З. Чегусова [10, с. 237].

З початком «перебудови» художники почали створювати роботи з більш вільною композицією, зберігаючи при цьому площинно-декоративне зображення природних мотивів[4;10]. Природа в українському текстилі стала засобом символічного вираження. Творчість художників старшого покоління стала основою для розвитку молодих митців. При створенні декоративних робіт митці відштовхуються від конкретних зображень, фантазують, будують образи, закладають у них свій сенс. Завдяки ритму плям та ліній досягається враження реального пейзажного простору. Художники шукають виражальні можливості різними шляхами щоб досягти індивідуальної манери. У творчості кожного митця своя ритміка, своя улюблена колористика, свої прийоми та композиційні засоби.

У контексті зображення природи заслуговує уваги творчість Оксани Риботицької. Працюючи над декоративними, зооморфними та рослинними композиціями до своїх творів, мисткиня художнього текстилю О. Риботицька, як і народні майстри Західної України, знаходить своє натхнення у природі[4]. У творах текстильниці є поєднання великих форм та ритму карпатських мотивів: смерекових лісів, гірських ланцюгів, дерев'яних огорож гуцульських обійсть, прикладом чого є її монументальні гобелени з краєвидами у роботах «На Спаса», «Стежками Карпат»(Дод. А Рис. 3), «Очікування». Художниця відтворює природу карпатських гір з авторським рішенням мотивів дерев, що

процесі ткання проходять процес перетворення з реалізму на геометричну форму. Оксана так визначає свою ціль у житті як митця: «Мое творче кредо, як і більшості українських митців 80-90-х років ХХ ст. — створення орнаментованої тканини, трансформування через творчу уяву природних мотивів, відтворення у композиції бачених або уявних візерунків. Зберігаючи народні традиції, прагну прийти до нових знахідок текстильної структури. Утверджуючи домінанту матеріалу в творі, впроваджую різноманітні фактури»[6].

Богдан Губаль – митець, який відомий в Україні, заслужений діяч мистецтв, майстер текстилю. Його твори присутні в приватних колекціях та багатьох музеях у різних країнах світу. Із 1979 р. Б. Губаль частий учасник обласних, міжнародних виставок, автор понад 50 персональних виставок у різних містах України та за кордоном. У його роботах поєднано колористичні абстракції з зображенням мотивів природи, його підхід до матеріалу з глибинним розумінням національних традицій (Дод. А Рис. 4) [2, с. 7].

Грибан Надія працювала в галузі графіки та декоративно-прикладного мистецтва, створювала роботи для декоративних тканин, хусток, одягу та гобеленів. Творчість художниці це переосмислення традицій українського художнього текстилю, вибійки та вишивки[15, с. 66]. Переважають рослинні орнаменти, які вирізняються асоціативністю образів, пластичними лініями, цікавим колористичним вирішенням, баченням української природи. «Зелена нива» (Дод. А Рис. 5) у своїй роботі художниця використовує плавні лінії та ритмічні завитки листя і квітів, що наповнюють панно динамікою живої природи. «Зелена нива» передає відчуття спокою, родючості землі й тісного зв'язку людини з природним середовищем.

У 1990-х роках українське текстильне мистецтво переживало новий етап розвитку, що є в співставленні зі здобуттям державної незалежності та змінами у культурній політиці[10]. Художники починають працювати з

матеріалами, поєднують різноманітні фактури, техніки такі як перебірне ткацтво, ворс, розпис по тканині, ручне фарбування тканин, аплікаціями, вільною вишивкою, авторським батиком тощо[14]. Унікальність виробу утворюється через використання мішаних технік з поєднанням їх з іншими текстильними техніками, наприклад, в'язанням, макраме. Це період активних експериментів в українському текстильному мистецтві. Художники отримали більшу свободу та самовираження, що позначилося у природних мотивах, які в цей період набувають більш символічного звучання. Природа зберігала свою значущість як джерело візуальної та духовної інспірації, але образність ставала більш узагальненою, метафоричною.

Творчість митців торкалася теми взаємодії людини з природою як частини єдиного цілого. З'являються мотиви лісу, коріння, води, неба, які інтерпретуються не лише як декоративні елементи, а як знаки внутрішнього стану, почуттів, емоцій, спогаду, пам'яті. У багатьох роботах 1990-х років відбувається певний відхід від народних орнаментів в бік вільних композицій, наближених до абстракції [8].

Тетяна Витягловська майстриня текстилю, яка працює у техніці традиційного українського ткацтва, використовуючи фактуру тканини. Активна учасниця виставок в Україні та закордоном. Зберігаючи збручанський колорит, який вирізняється завдяки вишуканих кольорах, художниця створює свої роботи. Авторські гобелени Витягловської створюють активне середовище, що «втягує» в простір(Дод. А Рис. 6). За допомогою унікальної можливості нитки вона створює насправді малярські речі. Серед них виділяються колоритні із вкрапленнями спокійної, творчої експресії роботи, у яких втілено найтонші струни душі.

Творчість художниці Тетяни Мисковець проходить через все її життя. Мисткиня постійно малює, пише, експериментує з різноманітними матеріалами, також розробляє жакардові тканини, які виткані різноманітними орнаментами за зразками майстрині. У житті Тетяни Мисковець протягом

тривалого часу була експериментальна робота, спрямована на втілення художньої ідей в техніці вільного розпису на шовку. Під час роботи вона змінювала стилістику, образність своїх картин і безліч технічних прийомів та відкривала нові, авторські знахідки. У 1990 –х роках було започатковано фольклорну серію робіт, в яких виявилось глибоке проникнення в таїну українських народних обрядів, звичаїв, пісень, орнаментики такі як: Імпресіон. Із серії "З життя дерев" (Дод. А Рис. 7).

У цей час українські художники текстилю активно брали участь у міжнародних виставках і симпозіумах, де мали змогу презентувати свої роботи в контексті світового текстилю. Наприклад, у Польщі, Угорщині, відбувалися виставки, присвячені гобелену та авторському текстилю, де були представлені роботи українських митців. На цих виставках роботи українських митців часто вирізнялися глибокою образністю й зв'язком із природними мотивами, що перегукувалися з народним фольклором, але вже в новій інтерпретації. Українські художники створювали свої виставки, мистецькі проекти, вітчизняні та зарубіжні [22].

Перша республіканська виставка текстилю малих форм (1989–1990) та бієнале «Текстильний шал». Провідною в сенсі розвитку нових тенденцій та стилів стала виставка «Текстильний шал». Її авторами та організаторами у 1997 році стали викладачі ЛНАМ Кусько Г. та Жоголь Л. Обов'язковим для застосування в рамках проекту були такі техніки, як плетення, звалювання, аплікація, вишивка, рукотворний папір, асамбляж, аранжування тканини складками, обвивання, також різні авторські техніки в площинному, рельєфному та об'ємно-просторовому прояві. Ідеєю «Шалів» не обмежувалися суто формальним пошуком, вони змушували глядача по новому поглянути на роботи учасників. Девізом Першої бієнале став заклик: «Через експеримент – до образу» [24, с.115].

Таким чином, кінець ХХ століття став часом поглиблення теми природи в текстильному мистецтві України — від збереження традиційного декоративного вирішення до філософського осмислення природи та її взаємодії з людиною, як частини культурної та духовної ідентичності художника. Українські митці зробили великий внесок у збереження та розвиток текстильного мистецтва, піднявши його до рівня самостійного виду образотворчого мистецтва. Їхні твори й досі впливають та надихають на нові роботи сучасних текстильних художників і дизайнерів.

1.2. Образ лісу у творчості художників Волині

Волинь є регіоном, де переважають густі ліси, озера та мальовничі краєвиди, що невід'ємно пов'язані зі способом життя місцевих жителів. Ліс на Волині виступає як осередок сили, загадковості та глибокого зв'язку з землею. Він постає у народних піснях та легендах як простір переходу між реальним та фантастичним світом. Оповитий туманами, освітлений м'яким сонцем або занурений у тиху атмосферу дощів, волинський ліс завжди пробуджував у художниках бажання передати його неповторну чарівність у своїх творах.

Сезонні зміни в лісі мають особливе значення: весняне пробудження, літній розкішний вигляд, осіння палітра золотисто-червоних відтінків та зимова кришталєво-біла тиша. Ці цикли надихають митців для створення образів, де ліс не просто тло для сюжету, а герой художнього твору[9].

Волинь відома своїми легендами про ліси, які відігравали значну роль в обрядах та народних віруваннях. У свідомості місцевого населення ліс був не просто елементом природного ландшафту, але й сакральним простором, який живе за власними законами. Він вважався місцем сили, домом духів, що могли допомогти або зашкодити людині. Такі погляди призвели до того, що в народних віруваннях Волині ліс уособлював живу істоту: йому віддавали шану, його боялися і зверталися до нього у важливих справах.

Обряди, пов'язані з лісом, займали особливу роль: заклинання на благополучну путь, свята для вшанування дерев як уособлень духів предків

або сил природи. У фольклорі Волині часто зустрічаються образи чарівного лісу — красивого і водночас небезпечного, де можна віднайти скарби або втратити душу. Народні пісні, казки та легенди часто приписують лісу активні властивості: він «закриває» стежки, «ховає» людей і «шепече» поради або застереження [9].

Цей багатий пласт етнографічної спадщини суттєво вплинув на світогляд художників Волині, формуючи особливе ставлення до теми лісу в мистецтві. У сучасних творах митців образ лісу часто виходить за межі традиційного пейзажу — він набуває символічного значення. Ліс стає втіленням підсвідомого, прихованого та незвіданого світу людини; він виступає як місце зустрічі з вічністю або як простір особистих переживань.

Художники звертаються до лісу не лише як до мальовничої природи, а як до духовного середовища. У живописі, графіці, текстильному мистецтві Волині кінця ХХ — початок ХХІ століття з'являються образи казкових лісів. Деякі митці передають дерева через фактуру, гру світлотіні чи декоративну стилізацію [19].

Волинь має чимало справжніх майстрів пензля, якими по праву може гордитися. Ліс як художній образ має особливе місце в українському мистецтві, особливо у творчості митців Волинського краю. У сучасному мистецтві Волині ліс є не лише частиною природи чи джерелом натхнення, також символом внутрішнього світу людини. Не менш важливим є те, як сучасні митці поєднують традиційні ідеї з новими формами мистецтва для створення унікальних художніх робіт.

Образ лісу у живописі є найпопулярнішою темою для художників Волинського краю, таких як Юр'єв Г., Бобровнік І., Собко П., Чухрай В. та інші. У живописних роботах художник передає глибину лісу за допомогою кольорової гами, використання світлотіні та атмосфери. Живопис дає змогу розставити детально описати простір або навпаки узагальнити образ. У творчості Волинських митців поширені як реалістичні прийоми зображення

лісу, так і прийоми експресіонізму наприклад, у широкому мазку, де контрастні кольорові плями передають рух природи.

Геннадій Юр'єв художник, який працює в живописі, графіці та скульптурі. Провідні жанри його творчості це анімалістичний, історичний портрет, пейзаж, натюрморт [5]. Митець часто зображує ліс на своїх пейзажах, етюдах. Художник майстерно працює з кольором: від теплих тонів до холодних зелено-сірих відтінків, створюючи на полотні спокійну атмосферу. Композиційно пейзажі Юр'єва часто відрізняються низьким горизонтом, через що дерева ніби висять, огортаючи глядача і запрошуючи його в ліс (Дод А Рис. 8).

Бобровнік Іван - художник, який тісно пов'язаний з Волинським краєм. Він часто зображував на своїх роботах місто, природу Полісся. Бобровнік переважно пише пейзажі та тематичні картини (Дод. А Рис. 9). Його мазок м'який і впевнений: кольори часто спокійні, теплі, є сильна увага до світла. Він часто зображує тихі річки, луки, осінні ліси, дерева – усе це створює затишну та продуману атмосферу [5].

Собко Петро, його основна справа – станковий живопис. Він створював пейзажі, на яких зображує красу природи, українських храмів, а також портрети та натюрморти. Творче життя художника Петра Собка – це праця і мандри. Як пише про художника дослідниця його творчості, науковий співробітник Волинського краєзнавчого музею Тамара Левицька: «В українському мистецтві волинського художника Петра Собка можна назвати великим і останнім романтиком минулої епохи...» [17]. Географічний діапазон картин природи художника дуже широкий, він побував у різних мандрівках тому його творче сприйняття далеких країв і місцевих українських краєвидів поповнило українське мистецтво. Його твори сповнені романтики, характерних кольорів та виразної палітри, яка м'яко показує справжню красу світу та його найвіддаленіших куточків. У роботах відчувається почуття

художника до рідного краю, адже Україна залишається для митців землею що завжди є невичерпним джерелом натхнення (Дод. А Рис. 10).

Чухрай Віктор за родом діяльності художник. Хоча сьогодні камера йому подобається більше, ніж пензель. Створення картин займає багато часу художника, а знімки, які зроблені камерою, виходять за долю секунди. Незважаючи на пристрасть до фотографії, Чухрай своїм живописом залишив значний слід у мистецтві. У його картинах висловлюється прихильність до української землі, до буденного (Дод. А Рис. 11). Чухрай мав здатність зафіксувати момент не лише фотоапаратом, а й на полотні – зобразити пейзаж, вуличку, будинки щоб передати внутрішній стан місця [5].

Він часто звертався до жанрів пейзажу, щоб знайти українське: вузька вулиця старого міста, спокійна гладь ставка. Його картини показують про його фотографії —про бажання знайти суть у простому, і це з любов'ю до рідної землі. Навіть володіючи пензлем, він залишився художником-спостерігачем, вловлюючи світло й тінь, в своїх фотографіях.

У декоративному мистецтві образ лісу виступає як символ, що виконує як естетичну та змістову функцію. Декоративне мистецтво Волині тісно пов'язане з народним традиційним орнаментом таких як дерева, листя, тварини і птахів, які є частиною лісового середовища.

Декоративний стиль особливо яскраво проявляється в кераміці, гобеленах, панно і скульптурах. У текстильних роботах чи аплікаціях можна зустріти стилізовані дерева життя, візерунки листя та птахів – як носіїв міфології та давніх знань. Така стилізація не зменшує глибини образу, навпаки, підносить його до рівня візуального символу.

У декоративному розписі, художники часто вдаються до декоративної площинності: ліс подається у вигляді візерунка, в якому кожен елемент має свою форму, колір і ритм. Це спосіб мислення, який глибоко вкорінений у фольклорі та народній культурі Волині. Ліс у декоративній інтерпретації – це система символів, яка виражає традиції [20].

Дрозд Ігор - український художник, який працює переважно в галузі декоративного розпису та станкового живопису. Його творчість поєднує символіку природи та народне світосприйняття, філософський зміст. Дерева для митця — це не просто рослини, це символ життя та свого коріння. Він сприймає дерево як знак циклічності існування та зв'язку між небом і землею. У своїх декоративних роботах Ігор Дрозд використовує стилізовані форми, орнаментальні елементи та яскраву кольорову палітру. Через образ дерева художник висловлює зв'язок поколінь, внутрішню силу природи і людини, а також вічне оновлення (Дод. А Рис. 12).

Надія Воєводіна — українська художниця, майстриня, яка працює в художній обробці шкіри. Художниця створює роботи зі шкіри, які поєднують декоративно-прикладне мистецтво з глибоким художнім змістом. Її вироби — це не просто декоративні елементи, а мистецькі об'єкти, в яких органічно поєднуються форма, фактура та символіка. Воєводіна експериментує з тисненням, поєднанням шкіри з тканиною, рельєфами, металом і декоративними елементами (Дод. А Рис. 13). У роботах часто простежуються образи природи, зокрема дерев, квітів, птахів етнічні мотиви, символи української культури [19].

Галина Івашків — художниця театру і живописець. Мисткиня за допомогою поєднання світла та кольору переносить глядача в інший вимір та спонукає його до роздумів над духовним. Складні кольори та унікальні композиції виділяють художницю серед інших майстрів живопису. Світлі та насичені кольори в її роботах захоплюють чистотою відтінків (Дод. А Рис. 14). Кількома точними мазками вона оживляє гру світла, кольору і динаміку форм, що говорить про майстерність художниці. Її роботи є яскравим зразком гармонії, що випромінюють спокій [19].

Образ лісу в мистецтві сучасних художників Волині розкривається як символ природної краси, культурної ідентичності регіону. Аналіз творчості

волинських митців демонструє їхній глибокий емоційний зв'язок з природою, а також з внутрішнім світом людини.

Митці Волині не обмежуються простим зображенням лісу як частини пейзажу — вони надають йому особливого змісту, використовуючи різні стилі та техніки: від реалістичного бачення до абстракції, від традиційних засобів вираження до сучасного текстилю й батику або шкірі. У багатьох роботах ліс перетворюється на метафору душевного стану, джерело натхнення[20].

Таким чином, у творчості сучасних волинських художників ліс постає не просто темою, а повноправним учасником мистецького діалогу, який відображає екологічну свідомість, національну ідентичність і естетичну чутливість.

РОЗДІЛ 2 ТЕХНОЛОГІЧНО ТВОРЧА ЧАСТИНА

2.1. Формування творчого задуму кваліфікаційної роботи

Робота над картиною починається з творчого задуму, що грає особливу роль для вирішення композиції. Художня ідея формується під впливом творчості та мислення. Ідея нашого текстильного панно полягає в створенні художньо-образної картини, яка призначена для оформлення інтер'єру, експонування на виставці. Методом набутих знань, навичок створити декоративне панно, в якому відобразити відчуття на наміри які ми хотіли донести до глядача [3, с. 10].

Основна мета декоративних панно – естетичне перетворення простору через художній образ. Декоративне панно може мати різний стилістичний вигляд, наприклад від реалістичних до абстрактних, від класичних до сучасних. Вони можуть виготовлятися у різних техніках, таких як розпис по тканині, батик, мозаїка, гобелен, поєднання технік та інші[22].

Змішана техніка, яку ми обрали для виконання кваліфікаційної роботи обґрунтовується бажанням створити унікальну композицію, яка здатна привернути увагу глядача. Це спосіб поєднати в собі три техніки, які хоч і схожі між собою, але різні. Поєднання текстильного колажу та вишивки з розписом по тканині дозволяє втілити творчу ідею використовуючи різні художні прийоми. Також, подібне поєднання створює враження глибини та динаміки в роботі, оскільки текстильний колаж та вишивка мають свої унікальні особливості виразності. Взаємодія між цими техніками додає роботі оригінальності та витонченості. Такий проект може привернути увагу колекціонерів та шанувальників декоративного мистецтва, а також викликати захоплення та зацікавлення у глядачів.

Першим етапом у нашій дипломній роботі став вибір та затвердження теми роботи. Після цього ми розпочали пошук ідеї та концепції твору. В процесі пошуку ідеї, підбору стилістики, що виступає важливою роллю в подальшому

створенні художньої композиції, ми зверталися до багатьох джерел, таких як фотографії, особистих спогадів та природа.

Композиція роботи є основною частиною для кожного мистецького твору. Композиція це гармонійне розташування елементів твору, яке спрямоване на створення відчуття єдності та цілісності у картині. Вона є основою картини, забезпечуючи зв'язок між усіма складовими на роботі. Основою композиції слугують принципи сприйняття, які нерозривно пов'язані зі сюжетом твору, характером передачі художнього образу та задумкою автора[3].

Тема кваліфікаційної роботи “Дух весняного лісу” дала поштовх для створення декоративної композиції, основними елементами якої є ліс та дух.

Дух лісу в уявленнях українського фольклору – це могутня, невловима істота, що мешкає в глибині дерев та чагарників. Він є хранителем давніх законів природи: розпоряджається життям звірів, росту трав і шепотом вітру в кронах. Його образ часто пов'язують із старим дідом у вбранні з моху і лишайника, з очима, що блищать, як вогники серед пільми. Він може бути прихильним до тих, хто шанує ліс, але жорстоким до свавільників – змушує блукати, ховає стежки або навіть насміхається зі сміхом, що лунає серед дерев[9].

Ми розробили лінійні композиції, для пошуку композиційного рішення. (Дод. Б Рис. 1) Після опрацювання усіх варіантів, ми обрали один, найбільш вдалий та почали розробляти його далі(Дод. Б Рис. 2).

У кваліфікаційній роботі образи дерев, що ростуть, є центральною фігурою – вони втілюють суть весняного оновлення. Лінії стовбурів дерев, що простягаються до неба, передають, прагнення до світла, до життя. Це алегорія внутрішнього розвитку, який відбувається в житті людини під час весняного пробудження. Панно має на меті передати не просто пейзаж, а саме дух лісу — його дихання, що нагадує про енергію яка пронизує простір. У нашій роботі застосовано принцип контрасту, між статичними деревами та динамічним рухом духу. Кожен елемент композиції несе певне символічне навантаження.

Після затвердження остаточного ескізу ми почали розробку кольорового ескізу (Дод. Б Рис. 3). Ми перенесли композицію на великий формат для уточнення розміщення на тканині.

У нашій роботі "Дух весняного лісу" ми свідомо відмовились від традиційних весняних кольорів (яскраво-зеленого, рожевого, жовтого), для того щоб передати внутрішній, а не зовнішній стан весни. Весна не лише про квіти та сонце, а передусім про внутрішні процеси, які відбуваються в природі і людині, часто невидимі, глибокі та суперечливі. Кольорова гама базується на холодних зеленувато-сірих, блакитно-синіх та коричневих тонах, що створюють атмосферу передчуття моменту до вибуху барв, коли природа тільки починає прокидатися[20].

Цей перехідний стан символізують лінії, що коливаються й охоплюють простір, немов подих весни чи дихання змін. Вони мають м'які, теплі й холодні відтінки, що ніби зустрічаються, стикаються, створюють напругу й гармонію одночасно. Ці кольорові стики підкреслюють переломний момент між зимовою тишею та весняним пробудженням.

2.2 Технологічні особливості виконання декоративного панно

Текстильне панно створене в стилі сучасного художнього вираження з акцентом на декоративність композиції та абстрактних форм. Використання текстури тканин дає змогу передати глибину та об'єм. Текстиль як матеріал підкреслює органічність теми, а техніки ручної роботи додають роботі унікальності.

Після узгодження кольорового ескізу ми узгодили розмір кваліфікаційної роботи 70x140. Прямокутний формат роботи створює відчуття гармонійної горизонтальної динаміки, що дозволяє акцентувати увагу на головних елементах мистецького твору. Пропорція, яка була підібрана, ідеально підходить для природного мотиву у роботі, адже горизонтальне розташування нагадує панорамний пейзаж. Даний розмір 70x140 мінімізує залишки тканини при розкроюванні деталей, оскільки відповідає стандартній ширині багатьох

тканин. Це особливо важливо для авторських робіт з екологічними матеріалами, таких як льон.

При виборі тканин для кваліфікаційної роботи, ми обирали як і екологічні тканини, так і синтетичні, для досягнення візуального ефекту за допомогою текстури тканин. Для основи ми підготували тканину блекаут сірого кольору розміром 80x150, яка буде слугувати фоном роботи. Блекаут це щільна тканина, яка повністю блокує проникнення світла. Виробляється з суміші синтетичних волокон із спеціальним покриттям або плетінням. Тканина має високу щільність, не осипається, не вигорає під дією сонячних променів та не втрачає колір при пранні. Основа тканини попередньо промивається та прасується для уникнення деформації та складок. Краї основи обробляються вручну потайним швом для естетичного вигляду. Фонову тканину для панно за допомогою будівельного степлера ми зафіксували на підрамнику.

Для деталей ми обрали тканину – льон. Льон це тканина натурального походження, що виготовляється з льону-довгунця. Це однорічна рослина, що використовується для виготовлення лляних тканин. Тканина має оригінальну текстуру матеріалу, яка підходить для нашої творчої задумки. Його переплетіння надає роботі більшої виразності. Тканина чудово тримає форму, не розтягується та не деформується.

Деталі з льону вирізаються за попередньо підготовленим шаблоном з припуском для підгину тканини. Паралельно вирізаються такі ж деталі з флізеліну. Флізелін це синтетичний матеріал, що використовується для ущільнення тканини. Папероподібна структура та клейка основа відкриває нові можливості в художньому текстилі. Флізелін прикріплений до льону запобігає розтягненню тканини при вишивці. Він не деформується, стійкий до вологи. За допомогою праски флізелін фіксується на тканині клейовим шаром, що запобігає деформації основної тканини. Краї елементів обробляються вручну. Елементи з'єднуються за допомогою прокладання клейкої стрічки між деталями та фоновим шаром тканини(Дод. Б Рис. 4).

Дерева, які є центром композиції, вирізаються з паперу та контури переносяться на формат, за допомогою кравецького мила. Акриловими нитками вгору вниз вони пришиваються до основи роботи, для зображення фактури кори дерева(Дод. Б Рис. 5). Акрилові нитки це синтетичні нитки, які стійкі до розтягування, не втрачають колір при сонячному освітлені. Вони дозволяють створювати чіткі лінії, що дають змогу створити об'ємну форму. Поперечні лінії, що символізують духа, створенні за допомогою акрилових ниток коричневого кольору, в техніці вишивки ланцюжок(Дод. Б Рис. 6).

Розпис по тканині акриловими фарбами це сучасна техніка у декоративному мистецтві. Фарби для тканин на основі акрилу відрізняються складом, що зберігає в собі еластичність та інтенсивність кольору. Вони добре лягають на натуральні тканини такі як льон, шовк, також і на синтетичні матеріали, не розтікаються. Акриловими фарбами на основній сірій тканині проведено лінії світлішого кольору.

Кваліфікаційну роботу було оформлено в раму відповідного розміру.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження кваліфікаційної роботи досліджено розвиток природних мотивів кінця ХХ ст. на теренах України в мистецтві текстилю. Проведено аналіз творчості сучасних волинських художників, які зображали ліс у своїх роботах. Опрацювання даних тем дало змогу дізнатися більше про розвиток текстильного мистецтва в Україні.

Аналіз творчості українських митців виявляє хронологічну послідовність розвитку природних мотивів кінця ХХ століття. Творчість митців таких як Людмила Жоголь, Марта Базак, Оксана Риботицька, та інші, які працювали у текстильному мистецтві дали змогу прослідкувати етапи зміни форм, кольору, стилістики природних мотивів того часу. Українські художники 90-х експериментували з матеріалами, формами, з поєднанням різних, на перший погляд, несумісних матеріалів. Художники текстилю брали участь у міжнародних виставках та створювали власні виставки на теренах українського мистецтва текстилю.

Сучасні митці Волині у декоративно-прикладному мистецтві та живописі розвивають образу лісу, не лише як природний мотив, а і як образ, що поєднує фольклорні традиції та особистий сенс. Дослідження показало, що сучасні художники Волині часто зображають ліс у своїх роботах також особливу увагу вони приділяють пошуку нових форм та стилістики. Вони експериментують з поєднанням технік з іншими матеріалами, щоб знайти нові форми вираження для своєї творчості.

Ключовою частиною дипломної роботи є визначення ідеї та концепції текстильного панно на тему “Дух весняного лісу”. Створення панно розпочинається з художньої ідеї та вдалого композиційного вирішення. Результатом цього стало текстильне панно у змішаній техніці, яке демонструє відображення філософської теми у мистецькому творі, а також застосування нових технік з синтезом традиційних.

Завершальною частиною здійснено опис художньо-технологічних особливостей створення текстильного панно. В процесі створення панно ми проаналізували та використали художньо-технологічні прийоми, які допомогли досягти високого рівня виразності та якості виконання. Найбільше значення ми приділили вибору матеріалів тканин різних кольорів і фактури, ниток, фарб, що дало змогу поєднати традиції та інновації. Технологічний процес включав етапи підготовки основи, текстильного колажу, ручної вишивки, а також фінального оформлення.

Результати проведеного дослідження можуть стати основою для подальших праць у сфері текстильного мистецтва. Загалом, дослідження теми природи у творчості митців кінця ХХ ст. в подальшому сприяє популяризації вивченню теми природи в текстилі. Робота може слугувати як предмет декору інтер'єру або експонуватися на виставках.

Отже, висновки з цієї дипломної роботи засвідчують про важливість природних мотивів у текстильних панно як феномена в Україні, їхній внесок у збереження національної культури, а також про дослідження у цій галузі для заохочення до творчості та взаємодії між митцями й глядачами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А., Удріс І. М. Українське мистецтвознавство кінця ХІХ – початку ХХ століття: дослідження національних форм вітчизняного образотворчого мистецтва: монографія. Кривий Ріг: Роман Козлов, 2015. 298 с.
2. Бабій Н. П. Богдан Губаль. Гобелен: альбом-каталог.// упоряд. Н. П. Бабій. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2011. 84 с.
3. Берлач О. П., Галькун Т. Д., Тарасюк І. І. Малярські техніки, методи і прийоми в станковому живопису: методичні рекомендації для студентів спеціальності 023 Образотворче мистецтво. Луцьк, 2017. 68 с.
4. Боб'як Д. Ф. Дослідження українського художнього текстилю ХХ – початку ХХІ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 12. С. 113–118.
5. Галерея Мистецтв URL:<https://volart.com.ua/> (дата звернення 20.04.2025)
6. Два крила в синергії творчості URL:<https://zbruc.eu/node/112932> (дата звернення 25.04.2025)
7. Дмитрик О. М., Дзикович Т. А., Масюк А. І., Олефіренко С. М. Панно у дизайні інтер'єрного простору. *Наука, освіта, бізнес: сучасні виклики та сталий розвиток*: тези доп., Міжнар. наук.-практ. конф., м. Мукачєво, 30 бер. 2023 р., Мукачєво: Видавництво МДУ, 2023. С. 26–27.
8. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 342 с.
9. Збир Ірина. Історія написання збірника Волинь. Обряди, мелодії, пісні Оскара Кольберга. *Мандрівець* 3, 2013. 54-58 с.
10. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття: У пошуках «великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.
11. Кусько Г. Д. Сучасний український текстиль: еволюція, досвід, перспективи. *Студії мистецтвознавчі*. 2009. № 1(25). С. 113–117.
12. Кусько К. С. Авторське ткане панно у творчості сучасних українських митців. *Вісник ХДАДМ*. 2019. № 2. С. 73–81.

13. Кусько К. С. Сучасна текстильна аплікація України. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. Вип. 36. С. 124–144.
14. Кучер С. Л. Декорування текстилю: методичний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2015. 75 с.
15. Луковська О. І. Мотиви природи у творчості львівських художників ткацтва другої половини ХХ ст. *Вісник ХДАДМ*. 2007. № 10. С. 65–68.
16. Луковська О. І. Художній текстиль України: міжнародна співпраця. *Українська академія мистецтва*. 2018. Вип. 27. С. 125–132.
17. Мельник П. В Височінь мистецтва, в далечінь краси [Про творчість П. Собка] *Українець*. 2006. Ч. 12, 2007. Ч. 7–8
18. Никорак О. І. Українська народна тканина ХІХ–ХХ ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). Львів: Афіша, 2004. 584 с.
19. Прокопович Т. А. Живопис Волині. Жінки-художниці кінця ХХ — початку ХХІ сторіччя *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв* : зб. наук. пр. за ред. Даниленка В. Я. Х.: ХДАДМ, 2017. № 3: Мистецтвознавство С. 143-149
20. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва: навч. посіб. Луцьк: Поліграфічний центр «Друк Формат», 2019. 91 с.
21. Слободян Г. Д. Космоморфна символіка сучасного українського художнього текстилю: художня образність, європейський контекст. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2008. Вип. 4–5. С. 305–312.
22. Чегусова З. А. Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. *Збірник наукових праць*. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2008. Вип. 8. С. 146–151.
23. Чегусова З., Кара-Васильєва Т., Придатко Т. Людмила Жоголь: Чарівниця художнього текстилю. К., 2008 с. 264.

24. Шульга З. М. Художній текстиль як зброя. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 31. С. 51–69.
25. Яковець І. О., Чугай Н. М. Український текстиль як невіддільний складник сучасного дизайну: еволюція, перспективи. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2022. С. 52–58.

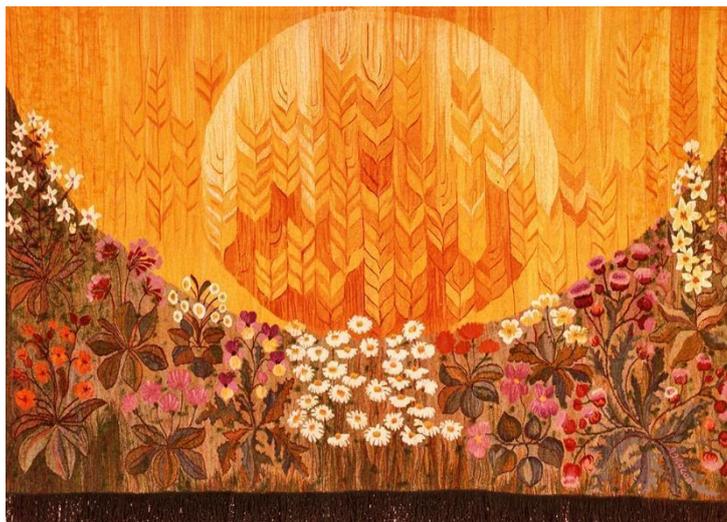

Рис. 1 Л. Жоголь «Земле моя, всеплодущая мати»

Рис. 2 М. Базак «Хмари»

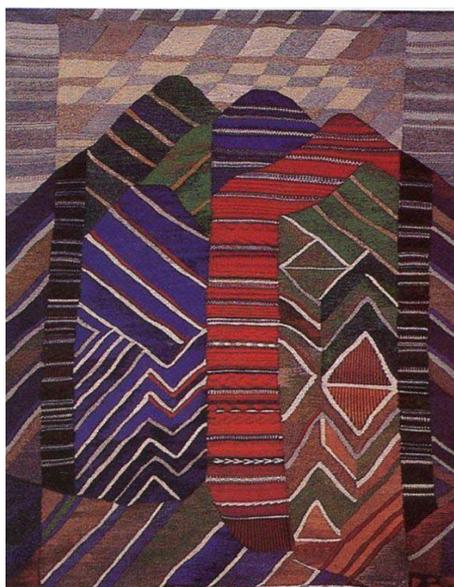

Рис. 3 О. Риботицька «Стежками Карпат»

Рис. 4 Губаль Б. «Пробудження»

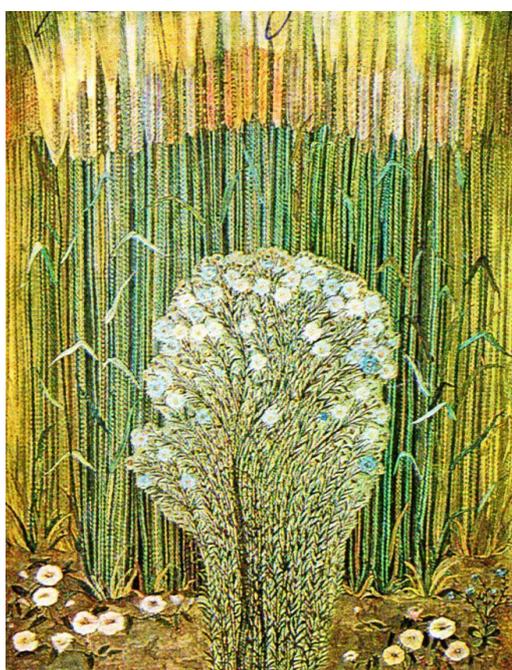

Рис. 5 Грибан Н. "Зелена нива"

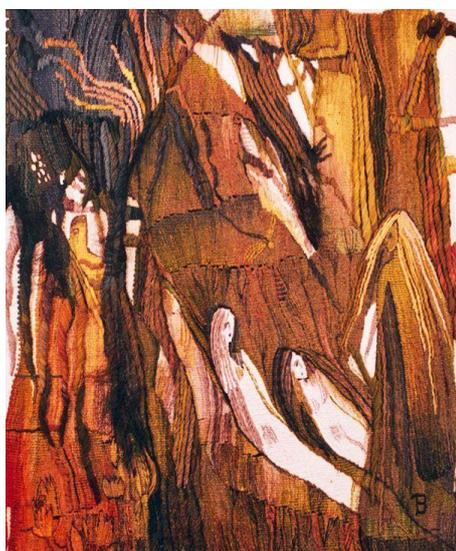

Рис. 6 Витягловська Т. "Тиша"

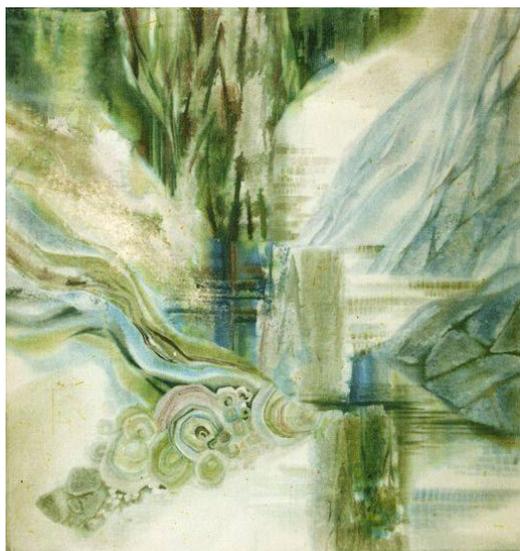

Рис. 7 Мисковець Т. Імпресіон. Із серії "З життя дерев"

Рис. 8 Юр'єв Г. Етюди

Рис.9 Бобровнік І.

Рис. 10 Собко П.

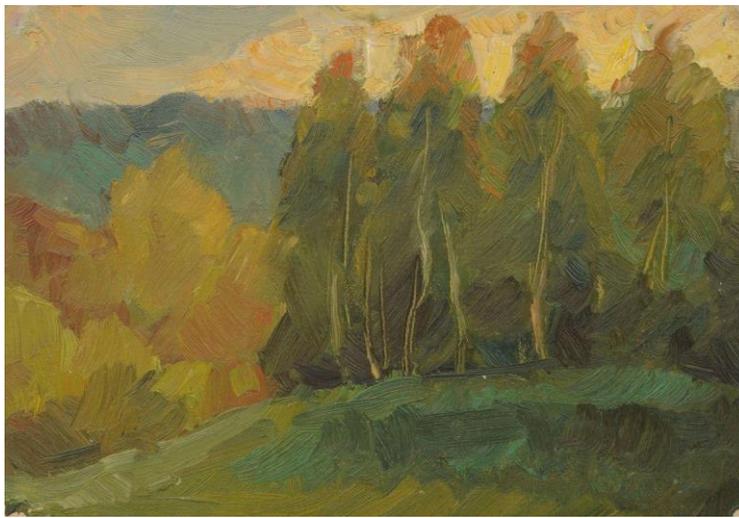

Рис. 11 Чухрай В.

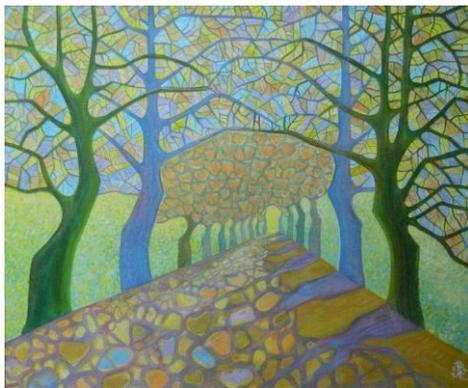

Рис. 12 Дрозд І.

Рис. 13 Воеводіна Н.

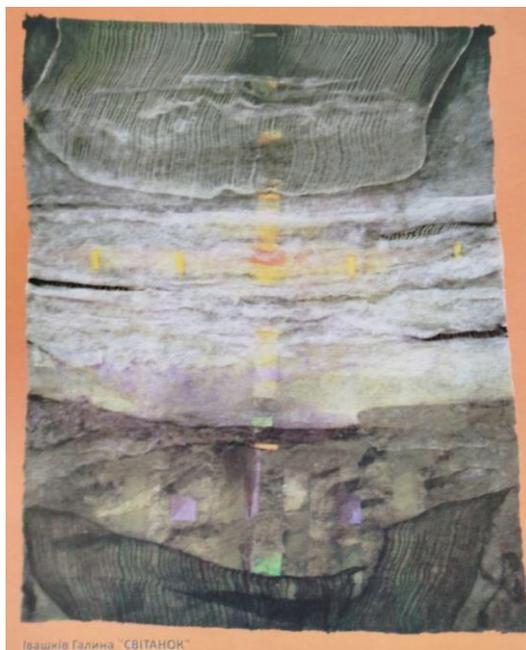

Рис 14 Івашків Г. "Світанок"

Рис.1 Пошукові ескізи

Рис 2. Тонове вирішення композиції

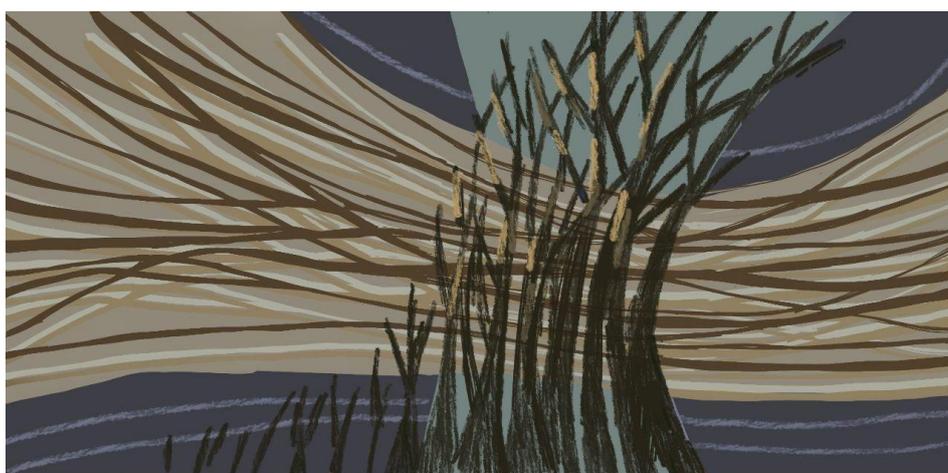

Рис. 3 Кольорове вирішення композиції

Рис.4 Этап роботи з фоном

Рис. 5 Робота над деревами

Рис.6 Этап роботи над вишивкою

Рис.7 Готова робота

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи

на тему: ДУХ ВЕСНЯНОГО ЛІСУ

студентки 42 групи спеціальності «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

ПАВЕЛЬЧУК ІРИНА МИХАЙЛІВНА

Науковий керівник: КАЛЕНЮК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

У кваліфікаційній роботі здійснено дослідження природних мотивів у декоративному текстилі України кінця ХХ століття. Проведено аналіз образу лісу у творчості волинських художників образотворчого і декоративного мистецтва. Особливу увагу приділено авторському створенню текстильного панно на тему “Дух весняного лісу” за допомогою абстрактних форм.

Проблема відображення складних філософських тем в сучасному мистецтві є недостатньо вивченою темою в іноземних та українських джерелах та лишається актуальною на сьогодні.

У кваліфікаційній роботі роботи відображена лірична тема в контексті різних текстильних матеріалів і технік. Новизна дослідження полягає у відображенні природних мотивів поєднанні традиційної техніки вишивки з сучасними модерними техніками текстилю. Технік з сучасними методами з природними мотивами

Мета роботи полягає у розробці декоративного панно на тему «Дух весняного лісу» та аналізі теми природи у декоративному текстилі в творчості художників кінця ХХ ст., дослідженні образу лісу у творах художників Волині.

У розділі 1 розкрито розвиток текстильного мистецтва України кінця ХХ ст., досліджено розвиток природних мотивів у творчості митців образотворчого і декоративного мистецтва. Проаналізовано образ лісу у творчості художників Волині, зокрема у живописі та декоративному мистецтві

Про відображення образу лісу на колір, форму для створення композиції кваліфікаційної роботи.

У розділі 2 на основі теоретичного дослідження розроблено концепцію художнього твору, обрано композиційні рішення, підібрано кольорові співвідношення, матеріали та техніку виконання і створено текстильне панно на тему «Дух весняного лісу» в матеріалі.

Робота виконана у змішаній техніці, зокрема, текстильного колажу, вишивки, розпису.

Ключові слова: природа, панно, мистецтво, текстиль, аплікація, ліс.